

Fra fattighjem til sykehjem

I disse dager flyttes beboerne fra Åslund Alders- og Sykehjem til nytt og meget moderne bygg på Moer. På bare hundre år har det vært en rivende utvikling i kommunens omsorg for de gamle.

Fra gammelt av lå ansvaret for de gamle som trengte pleie, hos slekta. Det var også nedfelt i lovverket. De eldre som ikke kunne få

over nyttår.

I 1895 ble en av Solberg gårdene i Nordby kjøpt inn som fattiggård. Her bodde det perso-

Aas Gamlehjem.

Alle, som har Interesse for og vrl være med paa at gjøre Aas Gamlehjem saa hyggelig som muligt, anmodes om at Møte i Aas Kommunelokalet Søndag 30. August Kl. 5 Em.

Annonse om Ås gamlehjem ved åpningen 1914.

hjelpe av pårørende, falt inn under fattigloven av 1845. Omsorgen for de fattige var et kirkelig ansvar og sognepresten skulle være formann i fattigkommisjonen. Da nytt kommunehus ble bygget på Brønnerud i 1849, fikk fattigkommisjonen et rom der.

Betegnelsen «fattig» om de eldre virket belastende og i en senere lov ble navnet fattigkommisjonen forandret til forsorgsvesenet. Men likevel står det at bygdas fattigvesen kjøper eiendommen Arveseth (der REMA er i dag) i 1914 og vi får bygdas første hjem for eldre med fast ansatte til det daglige stell. Fattighjemmet ble det kalt fra starten. Navnet utviklet seg gradvis via Aas Fattigvesens Hvilehjem og Aas Hvilehjem til de siste årene å hete Ås Gamlehjem. Bygget ble innviet den 7. november 1914. De første beboere flyttet inn rett

ner til langt etter siste krig.

I Arveseth var det plass til 17 pleietrengende, både gamle og yngre. I bakgården var det uthus med plass til ved, to griser, utedo og bryggerpanne for

Gamlehjemmet, Arveseth, 1916. Gammelt postkort.

å varme vannet som trengtes. I første etasje i huset var det bad med badekar. De gamle fikk regelmessig vask, men bade i kar fikk de bare til høytidene. Med bratte trapper og beboerne i andre etasje var det nok å gjøre for de tre ansatte der med stell, vask, matlaging og nattevakter. Den elektriske strømmen

Dagens Åslund med betjeningsboligen i forgrunnen.

kom ikke før etter tre år. Det som stod høyest på ønskelisten da, var nok en luspære i hvert rom og dernest strykejern og vannpumpe.

Mange privatfolk og organisasjoner engasjerte seg i å gjøre det hyggelig for de eldre. Det fantes dessuten en egen velferdskomite for trygdede og pensjonister i bygda.

Åslund

Det gamle gamlehjemmet egnet seg dårlig til gamlehjem etterhvert som kravet til standard økte. Allerede i mellomkrigs-

vest for stasjonsbyen ble tidlig blinket ut. I 1946 ble det nedsatt en komite som skulle arbeide videre med planer for nytt gamlehjem. Valget falt istedet på en tomt øst for Ås stasjon. Denne tomten var et alternativ i 1912 for plassering av den nye Aas skole (Åsgård skole), senere også for lærerboliger til skolen. Etter at tomten i mange år hadde ligget ubenyttet, mente komi-

Åslund april 1956. Akershus Amtstidende 1956.

teen at den ville egne seg bra til nytt gamlehjem. De gamle ville få en førsteklasses utsikt. De kunne både følge med i det som foregikk i stasjonsbyen, og hvile øynene på horisonten over

Flyfoto fra 1958. Det eldste gamlehjemmet (Arveseth) er det store huset med lyst tak langs hovedveien i forgrunnen. Åslund sees i lia på den andre siden av jordet. Adkomsten var via Liaveien som tok av midt i Sverigebakken. Foto: Widerøe

tiden begynte kommunen å se seg om etter tomt til nytt hjem. Høyden på Kaijordet, nord-

Hurumlandet.

Det var et ønske under planleggingen at det nye hjemmet

skulle ha plass til 35 beboere. Innbyggertallet var nesten doblet fra da Arveseth ble bygget i 1914. Det var også ønske om at bygget skulle ha tre etasjer. Arbeidet startet i 1952, men på

Inngangen på Åslund før den ble bygget på i 1976.

Foto: Betty Halvorsen

grunn av kommuneøkonomien og rasjonering på byggematerialer etter krigen, stod ikke bygget ferdig før våren 1956. Byggekomiteen ønsket andre navneforslag enn Vestheim, som inntil da hadde vært det offisielle navet på tomten. Folk engasjerte seg sterkt i en navnekonkurranse som ble arrangert og blant 60 innkommende forslaget ble Åslund valgt.

Det nye bygget fikk ikke tre fulle etasjer. Tredje etasje var bare en mindre del med leilighet til bestyrerinnen og hybler til betjeningen. Bygget fikk 18 værelser med plass til 23 senger. Betjeningen bestod fra starten av av 5 personer. Bygget var så moderne som et slikt bygg kunne være på den tiden. Et helt moderne kjøkken i første etasje med både fryse- og kjølerom samt matheis opp til andre etasje. Til og med oppvaskmaskin var installert. Maskiner for klesvask var en stor forbedring fra det gamle gamlehjemmet, hvor klesvasken foregikk i bryggerhus med vedfyrt bryggerpanne. I tillegg var det bomberom og kapell. Fra starten var det ikke personheis. De døde måtte bæres ned i kapellet. I slutten av august holdt Åslund åpent hus. Mange av bygdefolket kom da innom for å se på bygdas nye stolthelt.

Det var en meget stor besparelse å få dette nye hjemmet. Alt

var mer lettvinnt. Det meste var i en etasje. Stell av pasientene kunne tidligere være en fysisk krevende oppgave for de ansatte. Nå fikk de noen tekniske hjelpemidler. WC var i samme etasje hvor de bodde. Det har vært en rekke utvidelser ved Åslund opp gjennom årene. I 1974 ble betjeningsboligen mot Solfallsveien bygget. Den har de siste år vært benyttet til administrasjonen. I 1976 ble sykeavdelingen langs Liaveien bygget. Hjemmet skiftet da navn til Åslund Alders- og Sykehjem. I 1988 fikk den eldste delen en full tredje etasje, slik man ønsket fra starten av. En del andre moderniseringer ble også gjort. Budsjettposten til dette arbeidet ble så bunnskrapt at kommunen ikke hadde midler til å slutføre arbeidet. Den siste opprydding og istandsetting av uteområdet ble da gjort på dugnad av Kiwanis og Åslunds Venner.

Det frivillige støtteapparat

I et notat fra bestyrelsen ved det første gamlehjemmet fra 1914 står det listet opp alt de ønsker seg i gaver. Det var både klær, skotøy, møbler og «..... *hvasomhelst, som kan tænkes at bli til Hygge eller Nytte.....*». Selv om det var vanskelige tider og 1. verdenskrig nettopp hadde startet var folk i bygda villige til å hjelpe til.

Dette eldste gamlehjemmet lå sentralt til i stasjonsbyen. Det var bestandig noen som stakk innom på vei til eller fra et ærend. Mange hadde noen de kjente på hjemmet. Menigheten arrangerte noen ganger sammenkomster for de eldre i Menighetshuset som lå rett ved siden av.

Også etter at Åslund ble tatt i bruk i 1956 var det privatpersoner og foreninger som engasjerte seg i å gjøre det trivelig for de eldre. Blant annet tok for eksempel Sanitetsforeningen på seg å sy gardiner til det nye

Leder i venneforeningen i 1991, Wenche Meidel Asbjørnsen samt Ingrid Strand ved et karneval på Åslund.

Foto: Wenche Meidel Asbjørnsen

bygget. Møbler og utstyr ble gitt fra en rekke privatpersoner og foreninger. Ås kommune hadde også en egen velferdsnemnd for pensjonister. Noen år på 1950-tallet arrangerte nemnda bussturer for de eldre gjennom Østfold, med avsluttende middag på Larkollen. Et år var det hele fire busser i sving for å få med alle.

Tre av nabokonene påtok seg å lage mat og servere alle gjestene som kom til den høytidelige åpningen 4. september 1956.

Bestyrer ved Åslund, Steinar Ostorp, tok i 1978 initiativet til å danne en venneforening. Oppgavene til Åslunds Venner skulle være å bistå betjeningen med å hjelpe beboerne ved alle typer arrangementer. Alt frivillig arbeid kom nå inn i ordnede former og ble satt stor pris på. Disse frivillige ildsjelene ble i 1998 belønnet med Falsenstatuetten for det arbeidet de gjør.

Hjemmesykepleie

Til pleie av eldre, som lå syke i sine hjem, ble det ca 1935 ansatt en sykesøster. Det var Gunvor Kristiansen fra Landås gård. Med sykkel som eneste fremkomstmiddel betjente hun hele Ås bygda. Denne ordningen falt midlertidig bort under siste krig, 1940-45. Evelyn Johansen, som var noen år fra 1947, forteller at

dagene kunne bli lange. Det var både meget syke og døende pasienter. Ikke sjelden måtte hun også overnatte hos de eldre. Stillingen hennes ble fra starten av kalt hjemmesykepleier. Ca 1950 var det to stillinger for å utføre denne jobben i hele bygda. Sanitetsforeningen var noe inne i bildet og en ansatt på 1950-tallet ble kalt sanitetssøster.

Moer Sykehjem

I midten av januar er ringen sluttet. Da flytter hele alders og sykehjemsavdelingen over til nytt bygg på Moer. Det nye bygget er bygget på samme plass hvor arkeologer for et par år siden fant at det for ca 1.700 år siden hadde ligget et større hus. Der har en storfamilie bodd med flere generasjoner i samme hus og alle fant det nok naturlig å stille de i familien som trengte hjelp, enten det var sykdom eller alderdom.

Det nye Moer Sykehjem har ikke stort flere sengeplasser enn Åslund som nå legges ned. Det er å håpe at de ansvarlige i kommunen ser behovet for et tilbud til eldre som kan ha behov for et nært bofellesskap med andre eldre og samtidig kan ha behov for en lettere type tilsyn. Åslund bør beholdes.

Betty Halvorsen mottok ØB sin julegleder i 1990. Som nærmeste nabo har hun engasjert seg i alt på Åslund for de eldre helt fra starten av i 1956. Hun sier det har betydd mye for henne å få lov til å hjelpe til, og vil savne stedet når de flytter. Hun har også mottatt andre hedersbevisninger for innsatsen sin.